

**ANONİM ŞİRKET PAYI ÜZERİNDE
REHİN HAKKI KURULMASI***
(PLEDGE ESTABLISHMENT ON CORPORATE SHARES)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Mehmet Serkan Ergüne**

ÖZ

Anonim şirket payı üzerinde kurulan rehin, bir taşınır rehni türü olarak hak ve alacak rehni niteliğindedir. Bu nedenle, anonim şirket payının rehnedilmesi, “Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehni” başlığı altında yer alan TMK 954-961 hükümlerine tabidir. Bu düzenlemelerin yanı sıra, anonim şirketi ve kıymetli evrakı ilgilendiren yönleri nedeniyle, ticaret hukuku mevzuatı da, pay rehninde dikkate alınmak durumundadır.

Diğer iradi rehin türlerinde olduğu gibi, pay üzerinde rehin hakkının tesis edilmesinde de, borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi aşamaları mevcuttur. Borçlandırıcı işleme karşılık gelen rehin sözleşmesi, kanun koyucu tarafından hiç düzenlenmemiştir. Rehni sözleşmesi, bir kimsenin, sahip olduğu anonim şirket payı üzerinde alacaklı lehine rehin kurma borcunu üstlendiği hukukî işlemdir ve herhangi bir şekle tabi değildir.

Rehni hakkının kuruluşu için, borçlandırıcı nitelikteki rehin sözleşmesi yeterli değildir; ayrıca tasarruf işleminin yapılmasına ihtiyaç vardır. Tasarruf işlemi, rehin konusu payın senede bağlanıp bağlanmamasına ve senede bağlanmışsa, pay senedinin türüne göre, farklı hukukî düzenlemelere tabi tutulmuştur. Buna göre, pay üzerinde rehin hakkının kuruluşu, “senede bağlanmamış (çıplak) payın rehni”, “kaydileştirilmiş payın rehni”, “hamiline yazılı pay senedinin rehni” ve “nama yazılı pay senedinin rehni” şeklinde başlıklar altında toplanabilir.

Bu çalışmada, anonim şirket payı üzerinde rehin hakkının kuruluşu, medenî hukuk esasları öne çıkarılmak suretiyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anonim şirket payı, çıplak pay, kaydileştirilmiş pay, hamiline yazılı pay senedi, nama yazılı pay senedi, rehin sözleşmesi, rehin ciro-su, zilyetliğin devri, alacak rehni, hak rehni.

ABSTRACT

The pledge on corporate shares is classified under the pledges on rights and claims. Therefore, pledge on corporate shares is subject to Turkish Civil Code (TCC) Articles 954-961 regarding “Pledge on Claims and Other Rights”. In addi-

* Bu makale, 30.9.2016 tarihinde Editörler Kurulu’na ulaşılmış olup, 04.10.2016 tarihinde birinci hakem; 11.10.2016 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı
ergune@istanbul.edu.tr

tion to these provisions, commercial law regulations also have to be taken into consideration, since pledge on shares is closely linked to corporations and commercial papers.

Similar to other types of voluntary pledges, pledge on shares consists of two phases; obligatory act and dispositive acts. Pledge agreement, the obligatory act of pledge, has been regulated by the lawmaker. Share owner undertakes to burden the share with the pledge in favor of the creditor within the pledge agreement. Pledge agreement is not subject to any type of form.

Pledge agreement, obligatory act, is not sufficient for the establishment of pledge. In addition, a dispositive act needs to be carried out. Legal regulations that the dispositive act shall be subject to differ in relation to certified and uncertified shares. Accordingly, the establishment of pledge on share may be examined under four main titles: "Pledge on uncertified shares", "pledge on certified shares", "pledge on bearer shares" and "pledge on registered shares".

Within the context of this study, establishment of pledge on shares has been examined with emphasis on civil law principals.

Keywords: Corporate shares, uncertified share, certified share, bearer shares, registered shares, pledge agreement, pledge endorsement, transfer of possession, pledge on claims, pledge on rights.

I. Giriş

Anonim şirketler hukukunda pay, esas sermayenin belirli sayıda birim değere bölünmüş olan bir parçasını ifade eder¹. Sermayenin paylara bölünmesi, anonim şirketin bahşettiği hakların bütünüdür, bundan bağımsız olarak yararlanacak birimlere ayrılmasıdır; her birim, bütünden yararlanma hakkına sahip bir parçayı oluşturur².

Ticaret hayatında anonim şirketlerin sayısının ve öneminin artması, bu şirketlerin paylarının hukukî işlemlere (satış, intifa³, rehin vs.) daha çok konu olmasına yol açmıştır. Maddi değer taşımaları ve devredilebilir olmaları nedeniyle⁴, anonim şirket payları teminat işlemlerine sıklıkla konu edilmekte; bunlar üzerinde özellikle, rehin hakkı kurulmaktadır.

¹ Payın çeşitli anlamları için bkz. Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2010, N. 758 vd.; Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2. Bası, Ankara 2013, § 23, N. 3 vd.

² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 759.

³ Pay üzerinde intifa hakkı için bkz. Abuzer Kendigelen, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul 1994, s. 28 vd.

⁴ Hamiline yazılı payların devri sınırlandırılmazken, nama yazılı payların devrinde, kandan yahut esas sözleşmeden kaynaklanan sınırlamalar (bağlamalar) söz konusu olabilir (TTK 491 vd.). Nama yazılı payın devrinde sınırlama öngörülmüş olması, bunun (bağlı nama yazılı pay) üzerinde rehin hakkı kurulmasına engel değildir. Çünkü rehin hakkı, sadece teminat işlevine sahiptir ve rehlinli alacaklıya şirket genel kuruluna katılma ve oy kullanma hakkı vermez (TMK 960). Nitekim TTK 492/2'de, esas sözleşmede öngörülen sınırlamanın pay üzerinde intifa hakkı kurulurken geçerli olduğu belirtilmiş, ancak rehin hakkı bakımından herhangi bir sınırlamadan söz edilmemiştir. Kanunun gerekçesinde de, bu husus vurgulanmıştır. Eski kanun döneminde de aynı sonuç be-

Anonim şirket payının rehnedilmesi, medenî hukuk ile ticaret hukukunun kesiştiği bir noktada bulunmakta; her iki hukuk dalının birlikte uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak bunun ağırlık merkezini, hiç şüphesiz ki medenî hukuk esasları oluşturmaktadır. Zira bir malvarlığı değerinin özellikleri başka hukuk dalında düzenlenmiş olsa da, onun üzerinde rehin hakkı kurulması, esasen medenî hukuk işlemidir. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nda, payın rehnine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır; bu noktada Türk Medenî Kanunu hükümleri uygulanmaktadır.

Bu çalışmada, anonim şirket payı üzerinde rehin hakkı kurulması, özellikle medenî hukuk bağlamında incelenecek⁵; bu noktada tereddüt doğuran bazı sorunlara ışık tutulmaya çalışılacaktır⁶.

II. Pay Üzerindeki Rehin Hakkına İlişkin Genel Bilgiler

Anonim şirket payı, pay sahipliği haklarını temsil ettiğinden, senede bağlanmış olsun ya da olmasın, pay üzerindeki rehin hakkı, pay sahipliği hakları üzerinde kurulmuş olur. Bu yönüyle, pay üzerinde tesis edilen rehin, hak üzerinde kurulmuş rehin niteliğindedir ve taşınır rehnine ilişkin esaslara tabidir. Zira kanun koyucu, taşınmaz rehninin kapsamına girmeyen bütün rehinleri, taşınır rehni başlığı altında toplamıştır (TMK 939 vd.)⁷. Taşınır eşyaların yanı sıra, cismanî varlığı olmayan (eşya sayılmayan) alacak ve haklar da, taşınır rehni türü olarak düzenlenmiştir. Buna göre, anonim şirket payının rehni, "Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin" başlığı altında yer alan TMK 954-961 hükümlerine tabidir. Ayrıca aksine bir düzenleme bulunmadıkça, bunlar hakkında, teslim bağli rehin hükümleri de uygulanır (TMK 954/f. II)⁸. Bu bağlamda, taşınır rehnine hâkim olan "alacağa bağlilik", "belirlilik", "kamuya açıklık", "iyiniyetin korunması", "teminatın bölünmezliği", "öncelik" ve "lex commissoria" gibi ilkeler, pay rehninde de uygulama alanı bulur⁹.

Rehin hakkı anonim şirket payı üzerinde kurulduğundan, Medenî Kanundaki düzenlemelerin yanı sıra, ticaret hukuku mevzuatı da, bu noktada dikkate alınmak durumundadır. İki hukuk dalı arasında gri alanı oluşturan bu meselede, sadece medenî hukuk esasları ile bir sonuca varılması, mümkün değildir.

Pay üzerinde rehin kurulması, payın devrinden farklı olarak, pay sahipliği sıfatında değişmeye yol açmaz. Rehinli alacaklı yalnızca, teminat altına alı-

nimsenmişti. Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1169; 1189; Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, İstanbul 1989, s. 372.

⁵ Anonim şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi (TTK 379), ticaret hukuku meselesi olması itibarıyla, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

⁶ Anonim şirket payının rehni hakkında geniş bilgi için bkz. Y. Can Göksoy, Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, Ankara 2001, s. 59 vd.

⁷ Taşınır rehni türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk Nami Nomer/Mehmet Serkan Ergüne, Eşya Hukuku, Zilyetlik-Tapu Sicili-Rehin Hakları, 3. Bası, İstanbul 2016, N. 704 vd.; Mehmet Serkan Ergüne, Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002, s. 13 vd.

⁸ Teslime bağli rehin hükümleri (TMK 939 vd.), taşınır rehninin esaslarını belirleyecek şekilde genel olarak kaleme alınmıştır. Bu itibarla, teslim bağli rehindeki kurallar, yapılarına aykırı olmadığı müddetçe diğer taşınır rehni türlerine de uygulanır. Bkz. Nomer/Ergüne, N. 716.

⁹ Taşınır rehnine hâkim olan ilkeler hakkında bkz. Nomer/Ergüne, N. 725 vd.

nan alacağının ödenmemesi durumunda, rehin konusu payı paraya çevirerek, elde edilen bedelden alacağını öncelikli olarak tahsil etme yetkisine sahip olur. Bununla birlikte, alacağın devrine ilişkin hükümler (TBK 183 vd.), kıyasen pay rehnine de uygulanır.

Payın rehnedilmesi, paydan doğan bütün hakların rehnin kapsamına girmesi sonucunu doğurmaz¹⁰. Paraya çevrilmesi mümkün olmayan yönetime katılma hakları (genel kurula katılma, oy hakkı vs.) rehnin konusunu oluşturmaz (TMK 960, TTK 427/f. II); yalnızca paraya çevrilebilen malvarlığına ilişkin haklar (kâr payı alma, tasfiye bakiyesine katılma vs.), rehnin kapsamında yer alır¹¹.

Anonim şirket payının rehni, eşyayı konu edinmediğinden, sınırlı aynı hak sağlamaz. Bu hâlde rehinli alacaklı, rehnedilen payın paraya çevrilmesi neticesinde elde edilecek satış bedelinden öncelikli olarak yararlanma yönünde mutlak hakka sahip olur¹². Rehin hakkının mutlak hak vasfı, rehnin kurulmasından sonra rehin verenin iflas etmesi ya da rehin konusu hak veya alacağın üçüncü kişilerce haczedilmesi durumunda kendisini gösterir. Bu hâllerde rehinli alacaklının hakkı, diğer alacaklılar karşısında öncelikli olur¹³.

III. Rehin Hakkının Kuruluşu

Anonim şirket payı üzerinde rehin hakkı, diğer iradi rehin türleri gibi, ilk aşamada borçlandırıcı işlemin ve bunu takiben ikinci aşamada, tasarruf işleminin yapılmasıyla kurulur¹⁴. Her bir hukukî işlemi yakından inceleyecek olursak, pay üzerinde rehin hakkının kuruluşuna dair aşağıdaki tespitleri yapabiliriz.

1. Borçlandırıcı İşlem: Rehin Sözleşmesi

Anonim şirket payı, ister senede bağlanmış olsun, ister bağlanmamış olsun, rehin sözleşmesi, rehin hakkının kuruluşunda borçlandırıcı işleme karşılık gelir. Rehin sözleşmesi, bir kimsenin, sahip olduğu anonim şirket payı üzerinde alacaklı lehine rehin kurma borcunu üstlendiği hukukî işlemdir.

¹⁰ Karl Otfinger/Rolf Bär, Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 23. Titel: Das Fahrnispfand, Art. 884-918 ZGB, 3. Auflage, Zürich 1981, Art. 899, N. 32; Pöroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1122, 1188, 1190c; Göksoy, s. 59; 228 vd.

Pay sahipliğinden doğan tüm hakların rehnin kapsamına gireceği yönündeki farklı görüş için bkz. Dieter Zobl, Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band IV: Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 2. Unterteilband: Art. 888-906 ZGB, 2. Auflage, Bern 1996, Art. 899, N. 90.

¹¹ Pay sahipliğinden doğan malvarlığı haklarının, tek başına rehne konu edilmesi mümkündür. Örnek olarak, kâr payı alma hakkı üzerinde rehin kurulabilir. Ancak bu ihtimalde, pay rehni değil, münferit bir alacağın TMK 955 uyarınca rehni söz konusu olur.

¹² Alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehnin hukukî niteliği, esasında tartışmalıdır. Öğretideki görüşler için topluca bkz. A. Lâle Sirmen, Alacak Rehni, Ankara 1990, s. 5 vd.; Nomer/Ergüne, N. 879.

¹³ Nomer/Ergüne, N. 879.

¹⁴ Rehin hakkı doğrudan kanundan doğuyorsa (örnek olarak, hapis hakkı), borçlandırıcı işleme veya tasarruf işlemine gerek yoktur. Kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesiyle birlikte rehin hakkı, kendiliğinden (ipso iure) kurulmuş olur. Bu hususta bkz. Abuzer Kendigelen, "Anonim Ortaklık Payı (Pay Senedi) Üzerinde Hapis Hakkı ve Bu Hakka Konu Oluşturan Paylardan Kaynaklanan Oy Hakkının Kime Ait Olduğu Sorunu", Makalelerim, Cilt I: 1986-2001, 2. Bası, İstanbul 2006, s. 245 vd.

Rehin sözleşmesi, anonim şirket payını teminat olarak gösteren rehin veren ile alacağını teminat altına almak isteyen alacaklı arasında yapılır. Rehin veren, teminat altına alınacak alacağın borçlusu veya borçtan sorumlu olmayan üçüncü kişi olabilir (TMK 881/f. II'ye kıyasen). Alacaklı ise, rehin hakkının fer'iliği gereği, rehinle temin edilecek alacağın sahibi olmak durumundadır¹⁵.

Rehin sözleşmesinin yapılmasıyla rehin hakkı kurulmuş olmaz; rehin sözleşmesi, rehin kurma borcu yükler ve buna uygun olarak tasarruf işleminin yapılması yükümlülüğünü doğurur. Rehin kurma borcunu içeren bu sözleşme, ayrı olarak yapılabileceği gibi, başka bir sözleşmenin içinde kayıt olarak da yer alabilir.

Kanun koyucu, taşınır rehni bahsinde, borçlandırıcı işlemi (rehin sözleşmesini) hiç düzenlememiştir; TMK 955'teki yazılı sözleşme, tasarruf işlemine karşılık gelmektedir¹⁶. Borçlandırıcı işlemi oluşturan rehin sözleşmesi, rızai ve isimsiz (atipik) bir sözleşmedir. Sözleşmenin kurulabilmesi için, taraf iradelerinin uyuşması yeterli olup, sözleşme konusu payın teslimine gerek yoktur. Hatta rehin sözleşmesinde, rehne konu edilecek payın genel özellikleriyle belirtilmesi, belirlilik ilkesi açısından yeterlidir.

Rehin sözleşmesi, rehin hakkının hukukî sebebini oluşturur. Soyutluk görüşü çerçevesinde, rehin sözleşmesinin mevcut olmaması veya geçersizliği, tasarruf işleminin geçerliliğini ve rehin hakkının doğumunu etkilemez¹⁷. Fakat bu hâlde, rehinli alacaklı, sebepsiz zenginleşmiş olur. Sebebe bağlılığı kabul eden görüş bakımından ise, rehin sözleşmesi yapılmamışsa veya geçersizse, tasarruf işlemi de geçersiz olur ve rehin hakkı hiç doğmaz.

Rehinle temin edilecek alacağın miktarının ve hukukî sebebinin, rehin sözleşmesinde belirtilmesine gerek yoktur¹⁸; alacağın miktarının rehinin paraya çevrilmesi aşamasında belirlenmesi yeterlidir.

Pay senede bağlanmamışsa, rehin sözleşmesi, tek tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir. Pay senede bağlanmış ise, rehin sözleşmesi, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğine bürünür. Zira rehin sözleşmesi uyarınca rehin veren, senede bağlanmış payın zilyetliğini alacaklıya devretmek borcunu üstlenirken, alacaklı da, rehinli alacağın sona ermesi şartına bağlı olarak rehin konusu pay senetlerini iade etmek borcu altına girer (TMK 954/f. II, 944/f. I).

Rehin sözleşmesi, herhangi bir şekle tabi değildir (TBK 12/f. I); ancak taraflar, rehin sözleşmesinin bir şekle bağlı olarak yapılması hususunda anlaşabilirler. Bu takdirde, kararlaştırılan iradi şekil gerçekleşmedikçe, rehin sözleşmesi tarafları bağlamaz (TBK 17/f. I).

¹⁵ Rehin sözleşmesinin yapıldığı anda, alacağın mevcut olması şart değildir. İleride doğacak ve hatta doğması muhtemel alacaklar için de rehin hakkı tesis edilebilir. Bkz. Sirmen, s. 15; Nomer/Ergüne, N. 727.

¹⁶ Bülent Köprülü/Selim Kaneti, Sınırlı Aynî Haklar, 2. Bası, İstanbul 1982-1983, s. 539; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2014, N. 3804; Ergüne, s. 38.

¹⁷ Tasarruf işleminin kendisinde geçersizlik sebebi (aldatma, korkutma, ehliyetsizlik vs.) varsa, soyutluk görüşü çerçevesinde de rehin hakkı kazanılmış olmaz.

¹⁸ Rehin sözleşmesinde, alacağın hukukî sebebinin yeterince belirtilmemiş olması, teminatın kapsamına giren alacakların tespit edilmesi sorununu ortaya çıkarır. Bu hususta bkz. Sirmen, s. 19-20; Nomer/Ergüne, N. 739.

Rehin veren, rehin sözleşmesinden doğan borcunu yerine getirmemezse alacaklı, borcun ifasını dava yoluyla talep edebilir. Bu hâlde mahkeme kararı, rehin verenin tasarruf işlemindeki irade beyanı yerine geçer. Sözleşme konusu pay senede bağlanmamışsa, mahkeme kararı ile birlikte rehin hakkı kurulmuş olur. Pay senede bağlı ise, mahkeme kararının icra edilip, senedin zilyetliğinin alacaklıya geçirilmesiyle rehin hakkı kurulmuş olur¹⁹.

2. Tasarruf İşlemi

Borçlandırıcı işlem niteliğindeki rehin sözleşmesi, pay üzerindeki rehin hakkının kuruluşunu tek başına sağlamaz. Rehin sözleşmesini takiben, tasarruf işleminin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak borçlandırıcı işlem ile tasarruf işleminin ayrı ayrı gerçekleştirilmesi, zorunlu değildir, her iki işlem – sıklıkla görüldüğü üzere- aynı anda da yapılabilir. Bu hâllerde, sanki tek işlem yapılmış gibi bir görüntü ortaya çıksa da, aslında iki ayrı hukukî işlem söz konusudur.

Borçlandırıcı işlemden farklı olarak, tasarruf işleminde, belirlilik ilkesine sıkı bir şekilde uyulması; rehne konu edilecek payların bu aşamada (yazılı rehin sözleşmesinde, ciroda, yazılı devir beyanında, zilyetliğin devrinde) ferdileştirilmesi gerekmektedir²⁰. Kaydileştirilmiş olsa dahi, şirket payları, hiçbir belirleme yapılmadan topluca rehnedilemez.

Rehin veren, aynı alacak için birden fazla payını rehnetmişse, aksine anlaşma olmadıkça, toplu rehin durumu ortaya çıkar ve her bir pay, alacağın tamamından sorumlu olur (TMK 944/f. II).

Tasarruf işlemi, rehin konusu payın senede bağlanıp bağlanmadığına ve senede bağlanmışsa, pay senedinin türüne göre farklılık göstermektedir. Buna göre, anonim şirket payı üzerinde rehin tesisinde tasarruf işlemi aşamasını, aşağıdaki başlıklar altında toplayabiliriz.

a. Senede Bağlanmamış (Çıplak) Pay Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Anonim şirket payı herhangi bir senede bağlanmayarak, çıplak olarak kalmışsa, bunun üzerinde rehin hakkı kurulması, TMK 955/f. I çerçevesinde gerçekleşir: “*Senede bağlanmış... olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması... gerekir.*”²¹ Buna göre, anonim ortaklık payı sene-

¹⁹ Sirmen, s. 33, 42; Nomer/Ergüne, N. 886.

²⁰ Rehin konusu paylar, eşya birliği teşkil eder. Taraflar, aynı ikame hususunda anlaşmışlarsa, rehin verenin elden çıkarıp yerine sonradan edindiği paylar da eşya birliğine dâhil olur ve rehnin kapsamına girer.

²¹ Anonim şirket payının rehninin, alacak rehni mi, yoksa hak rehni mi olduğu tartışmalıdır. Bir görüşe göre, pay rehni, TMK 955/f. I çerçevesinde kurulan alacak rehni niteliğindedir. Zira paydan doğan katılma hakları, rehnin kapsamına girmemektedir; pay rehninin konusu, paydan doğan tasfiye payı, kâr payı gibi para alacaklarıyla sınırlıdır. Bkz. Sirmen, s. 56-57.

Diğer bir görüşe göre, pay rehni, TMK 955/f. III’de düzenlenen hak rehni niteliğindedir. Pay sahipliğinden doğan malvarlığı haklarının rehne konu olması, burada bir alacak rehninin bulunduğu sonucunu doğurmaz. Pay rehnedildiğinde, pay sahipliğinden doğan tüm malvarlığı hakları rehnin kapsamına girmektedir; yoksa münferit bir alacak rehni söz konusu değildir. Bkz. Zobl, Art. 900, N. 105; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1190; Göksoy, s. 62-63; 79 vd.; Aslı Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014, s. 48.

de veya ilmühabere bağlanmamışsa, çıplak payın rehni için, yazılı rehin sözleşmesinin yapılması yeterlidir. Sözleşmenin yazılı olması, geçerlilik şartıdır (TBK 12/f. II)²². Buradaki yazılı rehin sözleşmesi, tasarruf işlemi niteliğinde olup²³, rehin kurma borcunu yükleyen borçlandırıcı işlemle karıştırılmamalıdır²⁴. Rehin veren ile alacaklı arasında yazılı rehin sözleşmesinin yapılmasıyla birlikte, şirket payı üzerinde rehin hakkı kurulmuş olur²⁵.

Rehin hakkının, şirket pay defterine kaydedilmesine veya şirkete ihbar yapılmasına gerek yoktur²⁶; bunların rehin hakkının doğumu bakımından kurucu etkisi yoktur. Fakat alacaklı veya rehin veren dilerse, rehni şirkete ihbar edebilir (TMK 955/f. II). Rehnin ihbar edilmesi şirketin, kâr payı, tasfiye payı gibi malvarlığı haklarını rehin verene iyiniyetle ödemesini engeller (TBK 186, TMK 961/f. II-III)²⁷.

Rehin veren tasarruf yetkisine sahip değilse, alacaklı iyiniyetli olsa bile rehin hakkını kazanamaz. Zira kıymetli evraka bağlanmamış alacaklar bakımından, *“kimse hakkından fazlasını başkasına geçiremez”* kuralı geçerlidir.

b. Kaydileştirilmiş Pay Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Yığınla çıkarılan menkul kıymetlerin saklanması ve işlemlere konu edilmesinin oldukça zahmetli olması kanun koyucuyu, kaydi sistemi benimsemeye yöneltmiştir. Bu gelişmeye paralel olarak, anonim şirket paylarının, senede bağlanmadan ya da senetten soyutlanarak özel bir kuruluş tarafından kayda alınması ve hukukî işlemlerin kaydi değer üzerinden yapılması mümkün

Esasında iki görüş bakımından pratik bir farklılık yoktur. Zira her iki durumda da, çıplak pay üzerinde rehin hakkı, tasarruf işlemi niteliğindeki yazılı rehin sözleşmesiyle kurulmaktadır. Zaten “hakların rehni”, “alacak rehni”ni de kapsayan bir üst kavramdır. Hak rehninin en önemli uygulama alanını alacaklar oluşturduğundan, kanun koyucu bunları özel olarak belirtmiştir. Bkz. Oftinger/Bâr, Art. 899, N. 2; Köprülü/Kaneti, s. 535; Sirmen, s. 3.

Bu itibarla, kıymetli evraka özgü rehin yoluna başvurulmadıkça (TMK 956), pay rehni, hem alacak rehninin (TMK 955/f. I) hem de hak rehninin (TMK 955/f. III) kapsamına girer. Bkz. Oftinger/Bâr, Art. 900, N. 97.

²² Yazılı şeklin gerçekleşmesi için, sözleşmede alacaklının imzasının bulunmasına ihtiyaç yoktur; sadece rehin verenin imzasının bulunması yeterlidir (TBK 14/f. I'e kıyasen).

²³ Oftinger/Bâr, Art. 900, N. 13; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, N. 3804; Köprülü/Kaneti, s. 540; Sirmen, s. 35.

²⁴ Öğretide bazı yazarların (örnek olarak bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1190), senede bağlanmamış payların rehninde, TMK 955/f. III'deki yazılı sözleşmenin kurucu olduğunu belirttikten sonra, sözü edilen durumda borçlanma işlemine eklenen bir tasarruf işleminin bulunmadığını ileri sürmeleri, hukuken isabetsizdir.

Çıplak payların rehnine yönelik yazılı rehin sözleşmesinin, hem borçlandırıcı hem de tasarruf işlemini bünyesinde barındırdığı yönündeki farklı görüş için bkz. Göksoy, s. 83-84; 86.

²⁵ Çıplak pay üzerinde rehin hakkı kurulduktan sonra, şirket tarafından ilmühaber ya da pay senedi çıkarılırsa, bu durum, önceden kurulmuş olan rehnin geçerliliğini etkilemez. Rehinli alacaklı, sonradan çıkarılan senetlerin zilyetliğinin kendisine geçirilmesini, rehin verenden talep edebilir. Ancak senetler, fiilen yalnız rehin verenin hâkimiyetinde bulunduğu sürece, rehnin hükümleri askıda kalır (TMK 943/f. II'ye kıyasen). Bkz. Oftinger/Bâr, Art. 900, N. 97; Göksoy, s. 94-95.

²⁶ Faruk Acar, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 2015, § 7, N. 382; Makaracı Başak, s. 48.

²⁷ Göksoy, s. 89 vd.; karş. İmregün, s. 371.

hâle gelmiştir. Sermaye Piyasası Kanununda çeşitli tarihlerde yapılan değişiklikler sonrasında, sermaye piyasası araçlarının Merkezî Kayıt Kuruluşu²⁸ tarafından kaydileştirilmesi öngörülmüştür²⁹. Böylece sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracının esas olduğu; kaydi sermaye piyasası araçlarının, nama veya hamiline yazılı olmalarına bakılmaksızın isme açılmış (bazı hâllerde toplu) hesaplarda izleneceği; kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin hakların, Merkezî Kayıt Kuruluşu tarafından izleneceği; kayıtların, Merkezî Kayıt Kuruluşu tarafından oluşturulan elektronik ortamda ve bu kuruluşun üyelerince tutulacağı gibi esaslar getirilmiştir (6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 13)³⁰.

Anonim şirket paylarının kaydileştirilmesine ilişkin esasları dikkate aldığımızda, kaydi paylar üzerinde rehin hakkının kuruluşunda özellik arz eden hususları şöyle açıklayabiliriz: Payın kaydileştirilmiş olması, onun senede bağlanmamış (çıplak) olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla senede bağlanmamış (çıplak) payların rehnine ilişkin hükümler, kaydileştirilmiş payların rehninde de uygulama alanı bulur. Buna göre, TMK 955/f. I'de öngörülen tasarruf işlemi niteliğindeki yazılı rehin sözleşmesinin yapılmasıyla³¹, kaydileştirilmiş paylar üzerinde rehin hakkı kurulmuş olur. Rehin hakkının, şirket pay defterine kaydedilmesine veya şirkete ihbar yapılmasına gerek yoktur³². Keza Merkezî Kayıt Kuruluşu nezdinde kayıt yapılması da, rehin hakkının doğumu bakımından kurucu değildir³³.

Merkezî Kayıt Kuruluşu'na yapılan bildirim, yalnızca açıklayıcı etkiye sahiptir; bu bildirim hiç yapılmamış olsa bile, rehin veren ile alacaklı arasında yazılı rehin sözleşmesinin düzenlenmesiyle rehin hakkı kurulmuş olur. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu da, bu noktada farklı bir esas getirmemiştir.

²⁸ Merkezî kayıt kuruluşu, sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek, kaydileştirilen bu araçları ve bunlara bağlı hakları, elektronik ortamda, üyeler ve hak sahipleri itibarıyla kayden izlemek, merkezî saklamasını yapmak ve Kurul tarafından sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş bulunan özel hukuk tüzel kişiliğini haiz anonim şirkettir (6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 3/p).

²⁹ Kaydi sistem ve kaydi paylar hakkında bkz. Sami Karahan/Mücahit Ünal, Şirketler Hukuku, 2. Bası, Konya 2013, s. 724 vd.; Öz Seçer, "Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Rehin Tesisi ve Hükümleri", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Yıl: 2013, Cilt: 9, Sayı: 105-106, s. 170 vd.

³⁰ Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Pay Tebliği'nin (VII-128.1) 48. maddesine göre; "Payları borsada işlem gören ortaklıklarca ihraç edilecek payların ve ortaklıklarca ihraç edilecek pay benzeri menkul kıymetlerin MKK nezdinde elektronik ortamda kayden ihracı ve bunlara ilişkin hakların hak sahipleri bazında izlenmesi zorunludur. Kanununun 13 üncü maddesi uyarınca kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarına ilişkin kayıtların tutulmasının usul ve esasları hakkında Kurulca yapılacak düzenlemeler saklıdır."

³¹ Kaydi payların rehninde, hak rehnine ilişkin TMK 955/f. III'ün uygulama alanı bulacağı yönündeki görüş için bkz. Karahan/Ünal, s. 728-729; Seçer, s. 178.

Yukarıda açıklandığı üzere (bkz. dn. 21), çıplak pay rehninin, alacak rehni veya hak rehni olarak nitelendirilmesi, rehlin kurulması noktasında pratik bir farklılığa yol açmamaktadır.

³² Şirketin, rehin verene iyiniyetle ifade bulunmasını (TBK 186) önlemek için, alacaklı veya rehin veren, pay üzerinde rehin kurulduğunu şirkete ihbar edebilir (TMK 955/f. II).

³³ Göksoy, s. 207; Acar, § 7, N. 383; Karahan/Ünal, s. 729; Seçer, s. 176-177; aynı yönde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 20.02.2007, E. 2005/12033, K. 2007/3194 (Kazancı Hukuk Otomasyon).

Şöyle ki, sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri, Sermaye Piyasası Kanununun 47. maddesinde düzenlenmiştir; anılan maddenin ilk fıkrası şu şekildedir: “MKK nezdinde kayden izlenen sermaye piyasası araçlarını konu alan teminat sözleşmeleri yazılı şekilde yapılır.” Burada bahsi geçen yazılı teminat sözleşmesi, tasarruf işlemi olup, TMK 955/f. I'deki rehin sözleşmesine karşılık gelmektedir³⁴. Kanun koyucu, sadece yazılı sözleşmeden bahsetmiş, bunun ötesinde herhangi bir yere kayıt yapılmasını, rehin hakkının doğumu bakımından gerekli görmemiştir³⁵.

Kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde tesis edilen rehlin Merkezi Kayıt Kuruluşuna bildirilmesi, rehin hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi açısından hüküm ifade eder. Nitekim Sermaye Piyasası Kanunu m. 13/f. V'e göre; “Kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde, MKK'ya yapılan bildirim tarihi esas alınır.” Bu hükümden anlaşılacağı gibi, Merkezi Kayıt Kuruluşu'na yapılan bildirim, rehin hakkının kurulduğunun üçüncü kişiler nezdinde aleniyete kavuşmasını sağlar. Ancak buradaki aleniyet, rehin hakkının doğumu bakımından kurucu etkiye sahip değildir³⁶. Zaten kanun koyucu, senede bağlanmamış alacakların ve diğer hakların rehninde, zilyetliği devredilebilecek yahut ilgili sicile tescil edilebilecek bir şey mevcut olmadığından, rehin hakkının kuruluşu aşamasında, aleniyet (kamuya açıklık) ilkesinden genel olarak feragat etmiştir³⁷. Merkezî Kayıt Kuruluşu'na yapılan bildirim, özellikle art rehin veya haciz gibi

³⁴ Aynı yönde bkz. Seçer, s. 180. Sermaye Piyasası Kanunu 47/f. I'deki yazılı teminat sözleşmesinin, borçlandırıncı işlem niteliğinde olduğunu ileri süren aksi görüş için bkz. Makaracı Başak, s. 364.

³⁵ Sermaye piyasasına dair ikincil mevzuatta da rehin hakkının kuruluşu bakımından, genel esaslardan ayrılan bir düzenleme bulunmamaktadır; zaten tebliğ yoluyla kanuni esasları değiştiren bir rejim öngörülmesi mümkün değildir. Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (II-13.1) m. 22/f. I'e göre; “Kaydi sermaye piyasası araçları üzerine teminat, rehin ve intifa hakkı kurulmasına ilişkin olarak, tarafların, bu hakkın tesis edildiğine ilişkin belgeleri, ilgili üyelere vermeleri üzerine, ilgili üyelerce durum derhal MKK kayıtlarına yansıtılır.” Görüldüğü üzere burada, rehin hakkının kurulduğu hususunun, bildirim üzerine Merkezî Kayıt Kuruluşu kayıtlarına sadece yansımastan söz edilmiştir. Aynı yönde bkz. Makaracı Başak, s. 365.

Tebliğin anılan maddesinin diğer fıkralarında, rehin hakkının ne şekilde kaydedileceği düzenlenmiştir:

“(2) Kanunun 47 nci maddesi uyarınca mülkiyetin teminat verende kaldığı teminat sözleşmelerinde, kaydi sermaye piyasası araçları, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, teminat verenin mevcut hesabına bağlı bir alt hesap açılmak suretiyle MKK kayıtlarında izlenir. Alt hesapta intifa hakkı sahibi ile lehine teminat verilmiş üçüncü kişinin kimlik bilgileri yer alır. Teminata konu sermaye piyasası aracının teminat alana ait alt hesaba kaydı halinde, teminat veren kişiye ilişkin kimlik bilgileri de bu hesapla bağlantılı olarak izlenir. Teminat sözleşmesinin sona ermesi ile teminat alan teminat konusu sermaye piyasası araçlarını veya bu araçları kullanmış ise eş değerini teminat verene iade eder...”

(6) Rehne konu olan sermaye piyasası araçları ise, hakkı tesis edenin mevcut hesabına bağlı bir alt hesap açılmak suretiyle veya rehin alanın hesabında bir alt hesap açılmak suretiyle MKK kayıtlarında izlenir.

(7) Rehin veya teminata konu sermaye piyasası aracının rehin veya teminat alana ait alt hesaba kaydı halinde, bu hakları tesis eden kişiye ilişkin kimlik bilgileri de bu hesapla bağlantılı olarak izlenir...”

³⁶ Aynı yönde bkz. Seçer, s. 183 vd.; Makaracı Başak, s. 366; Karahan/Ünal, s. 729.

³⁷ Nomer/Ergüne, N. 742.

üçüncü kişilerin rehin konusu pay üzerinde hak sahibi olduğu hâllerde, sıra ilişkisinin tespitinde rol oynar. Pay üzerinde rehin tesis edildiği Merkezî Kayıt Kuruluşu'na bildirilmişse, bu tarihten sonra pay üzerinde hak kazanan üçüncü kişiler iyiniyet iddiasında bulunamayacaktır (kanuni faraziye); böylece bildirim yapılan rehin hakkı, sonradan tesis edilen haklardan ve hatta daha evvel kurulduğu hâlde bildirilmemiş diğer haklardan sıra itibarıyla önce gelecektir.

Kanaatimce, Merkezî Kayıt Kuruluşu'na yapılan bildirim, önceden tesis edilen rehin hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için (haklar arasındaki öncelik sırasının tespitinde) zorunlu unsur sayılmamalıdır³⁸. Merkezî Kayıt Kuruluşu'na bildirim yapılmamış olsa bile, önceki tarihli rehin, pay üzerinde sonradan hak kazanan iyiniyetli olmayan (payın rehinli olduğunu bilen veya bilmesi gereken) üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi, bu ihtimalde haklar arasındaki sıra ilişkisi, tesis edildikleri tarihe göre belirlenmelidir³⁹.

c. Senede Bağlanmış Pay Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Anonim şirket payları, tedavülünü kolaylaştırmak amacıyla kıymetli evrak niteliğindeki hamiline veya nama yazılı senetlere bağlanabilir (TTK 484/f. I). Türk Ticaret Kanunu'nda, pay senedinin rehnine yönelik özel bir düzenleme yoktur. Bu itibarla, kıymetli evrakın rehnini genel olarak düzenleyen TMK 956, pay senedi üzerinde rehin hakkı kurulmasında da uygulama alanı bulur.

TMK 956 hükmü, kıymetli evrakın türüne göre, rehin hakkının kuruluşunu farklı esaslara bağlamıştır⁴⁰. Buna göre, pay senedi üzerinde rehin hakkının kuruluşu, senedin hamiline veya nama yazılı olması dikkate alınarak bir ayrıma tabi tutulmalıdır.

aa. Hamiline Yazılı Pay Senedi Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

TMK 956/f. I'e göre; "*Hamile yazılı senetlerin rehini için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterlidir.*" Bu düzenleme uyarınca, hamiline yazılı pay senedi üzerinde rehin hakkı, senedin alacaklıya teslimiyle kurulur. Buradaki "*teslim*" ifadesinden anlaşılması gereken, hamiline yazılı kıymetli evrakın zilyetliğinin, teslimine bağlı rehin esasları çerçevesinde alacaklıya devredilmesidir (TMK 939, 954/f. II, TTK 647/f. I). Senedin zilyetliğinin alacaklıya devredilmesi, rehin hakkının tesisi bakımından kurucu bir etkiye sahiptir. Zilyetliğin devrini öngören TMK 939/f. I hükmü emredici olup, taraflarca aksi kararlaştırılamaz.

Zilyetliğin devri neticesinde rehin hakkının kurulmuş sayılabilmesi için, taraflar arasında aynî sözleşme gerçekleşmiş olmalıdır. Aynî sözleşme, tasarruf işleminin hüküm ifade etmesi için zilyetliğin devri anında varlığı aranan⁴¹ ve çoğu kez örtülü olarak ortaya çıkan irade uyuşmasıdır. Buna göre taraflar,

³⁸ Karş. Göksoy, s. 208.

³⁹ Bkz. ve karş. Seçer, s. 186-187.

⁴⁰ Pay senedi bastırılıncaya kadar ilmühaber çıkarılabilir; ilmühaberlere kıyas yoluyla nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümler uygulanır (TTK 486/f. II). Dolayısıyla ilmühaber üzerinde rehin kurulması hakkında, nama yazılı pay senetlerinin rehnine ilişkin esaslar uygulanır.

⁴¹ Kanunda herhangi bir şekilde düzenlenmiş olmasa da, aynî sözleşmenin varlığı - özellikle taşınır bakımından- tasarruf işlemi aşamasında aranmaktadır. Bkz. Köprülü/Kaneti, s. 479; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, N. 2583, 3668; Sirmen, s. 60-61; Acar, § 7, N. 365-366, 378; Nomer/Ergüne, N. 780-782.

hamiline yazılı pay senetlerinin zilyetliğinin, rehin amacıyla devredildiği hususunda anlaşmaya varmış olmalıdırlar. Şayet pay senetlerinin sahibi, rehin yerine başka amaçla (örnek olarak, satış sözleşmesi yapmak üzere) hareket etmişse, alacaklı senetlerin zilyetliğini elde etmiş olsa bile, rehin hakkı kurulmuş olmaz.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, zilyetliğin devri + aynı sözleşme, hamiline yazılı pay senedinin rehninde, tasarruf işlemini oluşturur. Hamiline yazılı pay senedinin rehni, geçerlilik açısından herhangi bir şekil şartına tabi olmayıp, yazılı rehin sözleşmesinin yapılmasına ihtiyaç yoktur. Senedin zilyetliğinin alacaklıya devredilmiş olması ve bunun rehin tesis etmek amacıyla gerçekleştirildiği yönünde taraflar arasında irade uyuşmasının bulunması, rehin hakkının doğumunu sağlamaya yeterlidir. Rehin hakkının, şirket pay defterine kaydedilmesine veya şirkete bildirim yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Fakat alacaklı veya rehin veren, TMK 955/f. II'ye kıyasen ihbarda bulunarak şirketin, rehin verene iyiniyetle ifade bulunmasını engelleyebilir (TBK 186, TMK 961/f. II-III)⁴².

Zilyetliğin devri şartı, rehin hakkının kuruluşundaki aleniyeti gerçekleştirir. Böylece üçüncü kişiler, zilyetliği devredilen pay senetleri üzerinde daha önceden bir rehin hakkının tesis edildiğini öğrenme imkânına sahip olurlar. Zilyetliğin devri şartı ayrıca, rehin verenin senetler üzerinde yapacağı tasarruflara karşı rehinli alacaklıyı korur. Çünkü rehin veren, dolaysız zilyetliğine sahip olmadığı rehinli pay senetleri üzerinde ancak zilyetliğin havalesi yoluyla tasarrufta bulunabilir. Bu ihtimalde, rehinli alacaklı, zilyetliğin havalesi yoluyla pay senedi üzerinde hak kazanan üçüncü kişilere karşı –bunlar iyiniyetli olsalar dahi- rehin hakkını ileri sürebilir (TMK 979/f. III).

Rehin hakkının kuruluşu için pay senedinin zilyetliğinin alacaklıya devri gerekli ise de, zilyetliğin her türlü devri, bu noktada yeterli sayılmaz. Çünkü TMK 939/f. III'e göre; "*Taşınır, fülen yalnız rehnedenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz.*" Bu düzenleme uyarınca, rehin konusu pay senedi, rehin verenin münhasır zilyetliğinde kaldığı sürece, rehin hakkı doğmaz. Rehin hakkının kurulabilmesi için *nitelikli rehin zilyetliğine* ihtiyaç vardır. Zilyetliğin alacaklıya devri, rehin verenin, pay senedi üzerindeki münhasır ("*fülen ve yalnız*") zilyetliğini sona erdirecek şekilde gerçekleşmiş olmalıdır⁴³. Buna göre, *teslim, kısa elden teslim, zilyetliğin havalesi, temsilciye teslim, yediemine teslim*⁴⁴ veya *iştirak hâlinde zilyetlik* yoluyla pay senedi üzerinde rehin hakkı kuru-

⁴² İmregün'e göre, rehnin ortaklığa karşı ileri sürülebilmesi için, ortaklığa ihbarı gerekir. Bkz. İmregün, s. 371. Ancak bu ifade tarzı isabetli değildir. Zira pay senedi üzerinde rehin kurulduğu ihbar edilmiş olmasa bile şirket, rehinden başka yollarla haberdar olmuşsa, rehin verene ödeme yapması onu sorumluluktan kurtarmaz. Rehinli alacaklı, rehin hakkını şirkete karşı ileri sürebilir.

⁴³ Rehin zilyetliğini sağlamaya yeterli olacak zilyetlik devir yolları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ergüne, s. 134 vd.; Nomer/Ergüne, N. 783 vd.

⁴⁴ Yediemin ile rehin veren arasında bağımlılık ilişkisi bulunmamalı; yediemin, rehin verenin müdahalelerine karşı koyabilecek (rehin verenin pay senedi üzerindeki münhasır egemenliğini sona erdirebilecek) durumda olmalıdır. Bu itibarla, rehin verenin birlikte yaşadığı aile üyelerine, iş ortaklarına veya yakın arkadaşlarına, yediemin sıfatıyla yapılacak teslim, somut olayın özellikleri aksini göstermedikçe, rehin hakkını kurmaya yeterli değildir.

labilir⁴⁵. Buna karşın, pay senedinin hükmen teslimiyle ya da senet üzerinde müşterek zilyetlik tesisi yoluyla rehin hakkının kurulması mümkün değildir (TMK 979/f. I)⁴⁶. Zira bu hâllerde, rehin verenin pay senedi üzerindeki münhasır egemenliği sona ermiş olmaz.

Rehin hakkının kuruluşunun bir diğer şartı, rehin verenin tasarruf yetkisine sahip olmasıdır. Rehin verenin tasarruf yetkisi eksikse, rehin hakkı kurulmuş olmaz. Bununla beraber, hamiline yazılı senetlerde üçüncü şahısların iyiniyeti tam olarak korunmuştur. TMK 990 uyarınca, hamiline yazılı senet, önceki zilyedin elinden rıza dışında çıkmış olsa bile, alacaklı iyiniyetli ise, yani rehin veren olarak hareket eden hâlihazır zilyedin, tasarruf yetkisine sahip olmadığını bilmiyor ve bilmesi gerekmiyorsa, rehin hakkını kazanmış olur⁴⁷.

Senet zilyetliğinin devrini yeterli gören TMK 956/f. I hükmü, hamiline yazılı pay senedi üzerinde rehin hakkı kurulmasında başvurulması gereken yegâne imkân değildir. Çünkü payın kıymetli evraka bağlanmış olması, sadece tedavül kolaylığına hizmet etmektedir; pay senede bağlanmış olsa bile, rehnin konusu daima, senette mündemiç olan haktır. Dolayısıyla taraflar isterlerse, hamiline yazılı senetler için tanınan kolaylıktan yararlanmak yerine, TMK 955/f. I veya TMK 956/f. II çerçevesinde hareket etmek suretiyle de rehin hakkı tesis edebilirler⁴⁸. Bu takdirde, şu ihtimaller söz konusu olur:

- Hamiline yazılı pay senedi için yazılı rehin sözleşmesi düzenlenerek, senedin rehin zilyetliği alacaklıya devredilmiş olabilir. Bu yola genelde, hamiline yazılı pay senedinin zilyetliğinin rehin amacıyla devredildiğini ispatlamak için başvurulur. Bu hâlde, yazılı rehin sözleşmesi, ispat belgesi olmaktan öte bir fonksiyona sahip olmaz. Rehin hakkı, hamiline yazılı pay senedinin rehin zilyetliğinin alacaklıya devri ile kurulmuş olur. Fakat taraflar, kıymetli evrak yerine, sadece onda mündemiç alacağı gözeterek yazılı rehin sözleşmesi düzenlemişlerse, rehin hakkı, adi alacakların rehnine ilişkin TMK 955/f. I uyarınca tesis edilmiş olur ve kıymetli evraka özgü sonuçlar ortaya çıkmaz. Ancak böyle bir ihtimalle karşılaşılması, hayatın olağan akışı içinde son derece düşüktür. Örnek olarak taraflar, hamiline yazılı senedin kıymetli evrak niteliği hakkında şüpheye düşmüşlerse, bu yöntemi benimseyebilirler. Bu tarz istisnai hâller dışında tarafların, yazılı rehin sözleşmesi yapmayı tercih etmekle, hamiline yazılı senedin tedavül kolaylığından vazgeçtikleri ileri sürülemez. Nitekim öğretilerde belirtildiği üzere, zilyetliği devredilen hamiline yazılı pay senedi için ayrıca yazılı rehin sözleşmesi düzenlenmişse, rehin hakkının, kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla TMK 956/f. I uyarınca kurulduğu karine olarak kabul edilir⁴⁹.

⁴⁵ Alacaklının pay senedi üzerindeki nitelikli rehin zilyetliği, rehin hakkı süresince devam etmelidir. Eğer alacaklı, pay senedine zilyet olmaktan çıkar ve onu üçüncü kişiden geri alamaz hâle gelirse, rehin hakkı sona erer (TMK 943/f. I). Ayrıca pay senedi, alacaklının rızasıyla fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyetine geçici olarak girerse, bu durum devam ettikçe rehnin hükümleri askıda kalır (TMK 943/f. II).

⁴⁶ Ergüne, s. 42.

⁴⁷ Rehin hakkı iyiniyetle kazanılabilir olsa da, hakkın içeriği bakımından iyiniyetin korunması imkânı sınırlıdır. Zira pay senedi, sebebe bağlı kıymetli evraktır. Pay senedinin içerdiği hak, varlık ve kapsam açısından temel ilişkiye bağlı olup, hakkın içeriği, senet metnine göre değil, kanun, esas sözleşme ve genel kurul kararları çerçevesinde belirlenir. Bkz. Göksoy, s. 107 vd.; Kendigelen, İntifa Hakkı, s. 111.

⁴⁸ Oftinger/Bär, Art. 901, N. 51 vd.; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1121; Karahan/Ünal, s. 717.

⁴⁹ Oftinger/Bär, Art. 901, N. 52; Zobl, Art. 901, N. 113; Sirmen, s. 61-62; Göksoy, s. 142.

• Rehin veren, hamiline yazılı pay senedini ciro ederek ya da üzerine devir beyanı düşerek, senedin rehin zilyetliğini alacaklıya devretmiş olabilir. Fakat ciro için öngörülen kanuni sonuçlar, emre yazılı senetlerde ortaya çıkar⁵⁰. Keza devir beyanıyla rehin hakkının kurulması, alacağın devri hükümlerine tabi olan nama yazılı kıymetli evrak bakımından söz konusudur. Hamiline yazılı pay senedi üzerindeki ciro ya da devir beyanı, kıymetli evraka özgü sonuçlar doğurmasa bile, senedin rehin zilyetliğinin alacaklıya devredilmesiyle birlikte, hamiline yazılı kıymetli evrakın rehni için TMK 956/f. I'de aranan tek şart kendiliğinden gerçekleşmiş olur. Hamiline yazılı pay senedinin rehin zilyetliğinin alacaklıya devredildiği hâllerde, gerekli olmamasına rağmen senedin ayrıca ciro edilmesi ya da üzerine devir beyanının yazılması, rehin hakkının TMK 956/f. I uyarınca kurulmasına (bu maddede aranan şartın gerçekleşmesi-ne) engel olmaz⁵¹. Dolayısıyla bu hâlde rehin hakkının kuruluşu, kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla TMK 956/f. I uyarınca gerçekleşir⁵². Tarafların, hamiline yazılı pay senedi yerine, münhasıran onda mündemiç alacağı gözeterek hareket ettiği istisnai hâllerde, rehin hakkı, adi alacakların rehnine ilişkin TMK 955/f. I uyarınca tesis edilmiş sayılır. Zira hamiline yazılı senet üzerindeki ciro ya da yazılı devir beyanı, TMK 955/f. I'de aranan yazılı rehin sözleşmesinin şekil şartlarını karşılar. Bununla birlikte somut olayda aksi ispatlanmadıkça, hamiline yazılı pay senedi üzerindeki rehin hakkının, kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla TMK 956/f. I uyarınca kurulduğu karine olarak kabul edilmelidir.

bb. Nama Yazılı Pay Senedi Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Nama yazılı anonim şirket pay senetleri, kanunen emre yazılı senet niteliğinde olup (TTK 490/f. II)⁵³; bunların rehni, TMK 956/f. II hükmüne tabidir: *“Diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir.”* Bu düzenleme uyarınca, nama yazılı pay senetlerinin rehni, iki şekilde olabilir (ayrıca bkz. TTK 647/f. I-II):⁵⁴

- **Ciro + zilyetliğin devri**
- **Yazılı devir beyanı + zilyetliğin devri**

⁵⁰ Öztan, s. 251; Sirmen, s. 62.

⁵¹ Peter Jäggi, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band V: Obligationenrecht, Teil 7a: Die Wertpapiere, Art. 965-989 und 1145-1155, Zürich 1959, Art. 967, N. 130. Yazara göre, hamiline yazılı senetler, yalnızca TMK 956/f. I uyarınca zilyetliğin devri ile rehnedilebilir; kıymetli evraka özgü sonuçları bertaraf edecek şekilde hamiline yazılı senetler üzerinde devir beyanı ya da ciro yoluyla (TMK 955 veya 956/f. II uyarınca) rehin hakkı kurulamaz; tarafların bu yolu tercih etmeleri durumunda dahi, rehin hakkı kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla TMK 956/f. I uyarınca kurulmuş sayılır.

⁵² Rehin hakkının, adi alacakların rehnini düzenleyen TMK 955/f. I uyarınca kurulduğunu ileri süren farklı görüş için bkz. Oftinger/Bär, Art. 901, N. 53; Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997, s. 251; Sirmen, s. 62-63.

⁵³ Bu hususta bkz. Öztan, s. 1500; 1508 vd.; Kendigelen, İntifa Hakkı, s. 90-91; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Ankara 2015, s. 610-611; Karahan/Ünal, s. 719-720.

⁵⁴ Gerçek (rekta) nama yazılı pay senetleri, emre yazılı değildir; bunlar hakkında, alacağın devri hükümleri uygulanır. Dolayısıyla gerçek nama yazılı pay senetleri, TMK 956 uyarınca rehnedilmiş olsa bile, kıymetli evraka özgü sonuçlar doğmaz. Gerçek nama yazılı pay senedi üzerine yazılmış ciro, esasen alacağın devrine yönelik beyan niteliğindedir. Devir beyanı, TMK 956/f. II uyarınca senet üzerine yazılabileceği gibi, TMK 955 uyarınca ayrı bir kâğıda da yazılabilir; her iki hâlde de, adi alacakların rehnine ilişkin sonuçlar doğar. Bkz. Oftinger/Bär, Art. 901, N. 108; Göksoy, s. 132 vd., 142-143.

Nama yazılı pay senedi ciro yoluyla rehnedilecekse, bunun rehin cirosu olması gerekmektedir. Rehin cirosu, senedin üzerine veya alonja “*bedeli teminatı*”, “*bedeli rehindir*” ibaresini veya rehnetmeyi belirten diğer herhangi bir kaydı içeren cironun yapılması ve rehin veren tarafından imzalanması ile gerçekleşir (TTK 683, 689/f. I)⁵⁵. Bunun yanı sıra, öğretilde belirtildiği üzere, beyaz ciro (TTK 683/f. II) yoluyla da rehin hakkı kurulabilir⁵⁶.

Nama yazılı pay senedi, rehin cirosu yerine, rehin verenin imzasını taşıyan yazılı devir beyanı ile rehnedilebilir. Rehin kurmaya yönelik devir beyanı, açık veya örtülü olabilir. Yazılı beyanda sadece “*temlik*”, “*devir*” gibi ifadeler varsa, taraf iradelerinin yorumundan, rehin hakkını kurmak istedikleri anlaşılabilir (TBK 19/f. I)⁵⁷.

Rehin kurmaya yönelik devir beyanı, pay senedi üzerine veya ayrı bir kâğıda yazılabilir (TTK 647/f. II). Ancak devir beyanı, pay senedi üzerine yazılmışsa, -nama yazılı pay senedi, kanunen emre yazılı sayıldığından- bunun ciro niteliğinde olacağını gözden kaçırmamak gerekir⁵⁸. Bu ihtimalde, senet üzerindeki devir beyanının kaleme alınış şekline göre, rehin cirosu veya temlik (gizli rehin) cirosu söz konusu olur.

Ciro, emre yazılı senet üzerinde hak tesisine yönelik yazılı ve soyut bir irade beyanı olup, kıymetli evrak hukukuna özgü bir işlemdir⁵⁹. Ayrı bir kâğıda yazılan rehin kurmaya yönelik devir beyanı ise, medenî hukuk işlemi olup, tasarruf aşamasındaki aynî sözleşmeye karşılık gelir⁶⁰. Bu hâliyle yazılı devir beyanı, TMK 955/f. I'deki yazılı rehin sözleşmesiyle aynı niteliği taşır⁶¹.

⁵⁵ Rehin cirosu, “temlik cirosu” şeklinde gizli olarak da yapılabilir. Bu hâlde, görünüşteki temlik cirosuna rağmen taraflar, bunun rehin kurmak amacıyla yapıldığı hususunda anlaşmışlardır. TBK 19/f. I uyarınca tarafların gerçek iradeleri dikkate alınacağından, temlik cirosuna dayanarak pay senedini devralan kimse, rehin hakkı kazanmış olur; ancak bu durum, görünüşteki ciroya dayanarak senet üzerinde hak kazanan iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez (TTK 686/f. II, 825/f. II).

Tahsil cirosu ise, rehin hakkını tesis etmek için uygun değildir; meğerki taraf iradelerinin yorumundan, aslında rehin hakkı kurmak istedikleri anlaşılınsın (TBK 19/f. I). Bkz. Oftinger/Bär, Art. 901, N. 87; Zobl, Art. 901, N. 81; Göksoy, s. 121.

⁵⁶ Öztan, s. 1513; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1190c; Acar, § 7, N. 379; Karahan/Ünal, s. 723; Göksoy, s. 119-121.

Pay üzerinde intifa hakkı kurulmasında da, beyaz ciro yapılabileceği kabul edilmektedir. Bkz. Kendigelen, İntifa Hakkı, s. 91-92.

Rehni belirten bir ibare yoksa, bunun rehin cirosu olduğunu ispat yükü, iddia eden tarafa aittir.

⁵⁷ Oftinger/Bär, Art. 901, N. 89, 91; Göksoy, s. 122.

⁵⁸ Oftinger/Bär, Art. 901, N. 92 vd.; Zobl, Art. 901, N. 87. Yazarlar, burada bir karinenin bulunduğunu, senet üzerine yazılan devir beyanına rağmen, rehin verenin kıymetli evraka özgü sonuçların doğmasını arzu etmediğini iddia eden tarafın, bunu ispat külfeti altında olduğunu; bunun ispatlanması hâlinde (sadece bu ihtimalde), kıymetli evraka özgü sonuçların doğmayacağını belirtmektedirler.

Senet üzerine yazılan devir beyanının, esasen ciro olarak nitelendirilebileceği yönünde ayrıca bkz. Kendigelen, İntifa Hakkı, s. 95, dn. 102.

⁵⁹ Cironun hukukî niteliği hakkında bkz. Öztan, s. 553 vd.

⁶⁰ Yazılı devir beyanında, alacaklının imzasına gerek yoktur; yalnızca rehin verenin imzalamasıyla şekil şartı gerçekleşmiş olur (TBK 14/f. I'e kıyasen).

⁶¹ Aynı yönde bkz. Göksoy, s. 123, dn. 215.

Rehin veren, ciro yapma yoluna başvurursa, rehin hakkının kuruluşu TMK 956/f. II'ye tabi olur ve kıymetli evraka özgü sonuçlar ortaya çıkar⁶². Şayet rehin veren, ayrı bir kâğıtta devir beyanında bulunursa, rehin hakkının kuruluşu, adi alacakların rehnini düzenleyen TMK 955/f. I'e tabi olur ve kıymetli evraka özgü sonuçlar ortaya çıkmaz⁶³.

Nama yazılı pay senedi, ister ciro ister yazılı devir beyanı ile rehnedilsin, her durumda senedin zilyetliğinin alacaklıya devri zorunludur. Burada tasarruf işlemi, ciro veya yazılı devir beyanı + zilyetliğin devrinden oluşur. Rehin hakkının, pay defterine kaydedilmesine veya şirkete herhangi bir bildirim yapılmasına gerek yoktur⁶⁴.

TMK 956/f. II'deki "teslim" kelimesi, senedin zilyetliğinin, teslimine bağlı rehin esasları çerçevesinde alacaklıya devredilmesini ifade eder (TTK 647/f. I, TMK 939/f. III, 954/f. II). Dolayısıyla rehin verenin, rehin konusu senet üzerinde münhasır egemenliği sona ermedikçe, rehin hakkı kurulmuş olmaz. Senedin rehin zilyetliğinin alacaklıya devri, rehin hakkının tesisi bakımından kurucu etkiye sahiptir ve aleniyeti gerçekleştirir. Alacaklı için rehin zilyetliği sağlanmadıkça, ciro veya yazılı devir beyanı tek başına rehin hakkını kurmaya yeterli olmaz. Yukarıda "Hamiline Yazılı Pay Senedi Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması" başlığı altında zilyetliğe dair yapılan açıklamalar, burada da geçerlidir.

Nama yazılı pay senedi üzerinde rehin hakkının kurulabilmesi için, rehin verenin tasarruf yetkisine sahip olması gerekir; tasarruf yetkisi eksikliği, rehin hakkının doğumuna engel olur. Bununla birlikte, emre yazılı senetlerde iyiniyetle hak kazanma imkânı (TTK 686/f. II, 831/f. II), kanunen emre yazılı senet sayılan (TTK 490/f. II) nama yazılı pay senetlerinde de uygulama alanı bulur. Dolayısıyla nama yazılı pay senedinin ciro yoluyla (kıymetli evraka özgü sonuçlarıyla) TMK 956/f. II uyarınca rehnedildiği hâllerde alacaklı, rehin hakkını iyiniyetle kazanabilir⁶⁵. Ancak nama yazılı pay senedi, adi alacak gibi TMK 955/f. I uyarınca rehnedilmişse, bu alanda geçerli olan "kimse hakkından fazlasını başkasına geçiremez" kuralı gereğince, rehin hakkının iyiniyetle kazanılması mümkün olmaz⁶⁶.

IV. Art Rehin Hakkı Kurulması

Anonim şirket payının rehnedilmiş olması, üzerinde başka rehinlerin kurulmasına engel değildir; pay üzerinde art rehin hakkı kurulabilir⁶⁷. Payın se-

⁶² Nama yazılı pay senedinin rehni için, cironun yanında rehin sözleşmesi düzenlenmiş olursa, hem TMK 955/f. I'in hem de TMK 956/f. II'nin şekil şartları gerçekleşmiş olur. Bu ihtimalde, rehin hakkının kuruluşu, kıymetli evrakin rehni bakımından özel hüküm olan TMK 956/f. II'ye tabi olur. Bkz. Göksoy, s. 142.

⁶³ Oftinger/Bâr, Art. 901, N. 95; Zobl, Art. 901, N. 89; Göksoy, s. 123.

⁶⁴ Göksoy, s. 125; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, N. 1190d; Acar, § 7, N. 381; Karahan/Ünal, s. 723; "...nama yazılı pay senetlerinin ve ilmühaberlerin rehin edilmesi, mülkiyetin ve ona bağlı hakların devredilmesini gerektirmez. Pay senetleri üzerinde "mülkiyet" devredilmeyince de rehin alana ortaklık sıfatı kazandırmayacağından, rehmin şirket pay defterine kaydına da olanak yoktur." (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 10.01.1987, E. 1986/7332, K. 1987/672) (Kazancı Hukuk Otomasyon).

⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Göksoy, s. 128 vd.

Pay senedi, sebebe bağlı kıymetli evrak olduğundan, rehin hakkının içeriğinde iyiniyet korunmaz. Bkz. yukarıda dn. 47'de yer alan açıklamalar.

⁶⁶ Oftinger/Bâr, Art. 901, N. 108-109; Zobl, Art. 901, N. 100; Sirmen, s. 23; Göksoy, s. 154.

⁶⁷ Rehin hakları arasındaki öncelik sırası, iyiniyetin korunduğu hâller haricinde, rehinlerin kuruluş tarihine göre belirlenir (TMK 948/f. II).

nede bağlanmış olup olmamasına ve senedin türüne göre, yukarıda açıklanan koşullar, art rehin hakkının kuruluşunda da aranır⁶⁸. Bu koşulların yanı sıra, rehin veren veya alacaklı, art rehinin kurulduğunu önceki rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirmelidir (TMK 958). Bu yazılı bildirim, art rehin hakkının doğumu bakımından kurucu etkiye sahiptir⁶⁹. Art rehin hakkı, yazılı bildirim önceki rehinli alacaklıya varması anında kurulmuş olur; önceki rehinli alacaklının, rıza göstermesine gerek yoktur.

Pay senedi düzenlenmişse, bunun art rehinli alacaklıya teslimi gerekli değildir. Art rehinli alacaklı lehine rehin zilyetliğinin sağlanması, zilyetliğin havalesi ile gerçekleşir (TMK 979). Önce gelen rehinli alacaklı, kendi rehin hakkı sona erdikten sonra senedi, art rehinli alacaklıya teslim etmek durumunda-
dır; bunun kurucu nitelikteki yazılı bildirimde belirtilmesine gerek yoktur. Zira bu husus, TMK 944'ün olağan bir gereğidir⁷⁰.

KISALTMALAR

Art.	: Artikel
bkz.	: Bakınız
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
f.	: Fıkra
K.	: Karar
karş.	: Karşılaştırınız
m.	: Madde
N.	: Kenar numarası
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
vs.	: Vesaire
ZGB	: Zivilgesetzbuch (İsviçre Medenî Kanunu)

⁶⁸ Pay senedi, önceki rehinli alacaklının ya da yedieminin dolaysız zilyetliğinde bulunduğu, rehin verenin, art rehin hakkı kurmak amacıyla senedi nasıl ciro edeceği tartışmalıdır. Bu hususta bkz. Göksoy, s. 179 vd.

⁶⁹ Oftinger/Bär, Art. 903, N. 5; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, N. 3816; Köprülü/Kaneti, s. 546; Sirmen, s. 106; Nomer/Ergüne, N. 904.

⁷⁰ Oftinger/Bär, Art. 903, N. 5; Köprülü/Kaneti, s. 546.

Taraflar anlaşır, önceki rehinli alacaklı, senedin zilyetliğini yediemin sıfatıyla art rehinli alacaklı adına muhafaza etmeye devam edebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 2015.
- Ergüne, Mehmet Serkan, Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002.
- Göksoy, Y. Can, Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, Ankara 2001.
- İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, İstanbul 1989.
- Jäggi, Peter, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band V: Obligationenrecht, Teil 7a: Die Wertpapiere, Art. 965-989 und 1145-1155, Zürich 1959.
- Karahan, Sami/Ünal, Mücahit, Şirketler Hukuku, 2. Bası, Konya 2013.
- Kendigelen, Abuzer, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul 1994 (Metin içerisinde "İntifa Hakkı" şeklinde kısaltılmıştır).
- Kendigelen, Abuzer, "Anonim Ortaklık Payı (Pay Senedi) Üzerinde Hapis Hakkı ve Bu Hakka Konu Oluşturan Paylardan Kaynaklanan Oy Hakkının Ki-me Ait Olduğu Sorunu", Makalelerim, Cilt I: 1986-2001, 2. Bası, İstanbul 2006.
- Köprülü, Bülent/Kaneti, Selim, Sınırlı Aynî Haklar, 2. Bası, İstanbul 1982-1983.
- Makaracı Başak, Aslı, Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014.
- Nomer, Haluk Nami/
- Ergüne, Mehmet Serkan, Eşya Hukuku, Zilyetlik-Tapu Sicili-Rehin Hakları, 3. Bası, İstanbul 2016.
- Oftinger, Karl/Bär, Rolf, Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 23. Titel: Das Fahrnispfand, Art. 884-918 ZGB, 3. Auflage, Zürich 1981.
- Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe, Eşya Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2014.
- Öztan, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara 1997.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2010.
- Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2. Bası, Ankara 2013.
- Seçer, Öz, "Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Üzerinde Rehin Tesisi ve Hükümleri", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Yıl: 2013, Cilt: 9, Sayı: 105-106.
- Sirmen, A. Lâle, Alacak Rehni, Ankara 1990.
- Şener, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Ankara 2015.
- Zobl, Dieter, Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band IV: Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 5. Teilband: Das Fahrnispfand, 2. Unterteilband: Art. 888-906 ZGB, 2. Auflage, Bern 1996.